

MARK CLOOSTERMANS
CONSCIENCE
DE TERUGKEER

HOUTEKIET
ANTWERPEN / AMSTERDAM

© Mark Cloostermans / Uitgeverij Houtekiet 2020
Houtekiet, Schaliënstraat 1 bus 11, B-2000 Antwerpen
info@houtekiet.be
www.houtekiet.be

Omslag Mark Hesseling
Omslagillustratie 'La mélancholie',
Edmond De Grimberghe
Foto auteur Jairo Guerrero
Opmaak www.intertext.be

ISBN 978 90 8924 839 8
e-ISBN 978 90 8924 840 4
D 2020 4765 19
NUR 330

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission of the publisher.

Deel I

1. De nacht van 3 op 4 september 1869

Al was hij een dronkenlap, amper in staat om zijn plichten als veldwachter tot een goed einde te brengen, al was hij niet het slimste kind van zijn ouders en al waren zijn vijf broers en zussen ook niet bepaald de felste lichten, al had hij een misdadiger alleen maar kunnen arresteren als die zich vrijwillig op het bureau aanbood, en al waren zijn reflexen door het gewicht, de drank en de leeftijd gaan haperen als een raam dat door vocht in de lijst nog maar moeilijk open te krijgen is, toch moet gezegd dat George Albert Marcel Van Velden, veldwachter te Turnhout, zich die nacht onverwacht goed van zijn taak kweet.

Het schreeuwen was begonnen tijdens zijn derde nachtronde, omstreeks halfvijf. Een ander was allicht, door de verrassing en de schrik, van hot naar her beginnen te rennen, als een kip zonder kop, steeds wanhopiger op zoek naar de bron van het schreeuwen. De nachtelijke straten waren een verraderlijke echoput, maar veldwachter George wandelde al zestig jaar door die put. Hij schrok op, dwong zichzelf tot concentratie en liep toen zo snel als zijn wrakke, overvolle lijf toestond, maar zonder aarzelen, naar de straat waar zich... iets afspeelde.

De hoek rondend, zag hij in het licht van de reverbère vier mannen in blauwe kielen. Van een van de burgerhuizen in deze straat stond de voordeur wagenwijd

open. Dat was waar het schreeuwen vandaan kwam. Al was George nu vlak bij het huis, het geluid leek nog steeds in kracht toe te nemen, alsof hij nog steeds aan het rennen was en dichterbij kwam. Het was, zo begreep hij, een zichzelf versterkend gillen, van een vrouw die buiten zichzelf was, haar eigen stem niet herkende en telkens nog harder uithaalde.

George wist precies waar in het dorp hij zich bevond. Alsof hij dit soort situaties elke nacht het hoofd bood, trok hij de sabel uit zijn gordel en hakte ermee door de lucht. Als op de tast vond hij de kabel die de reverbère boven de straat in de lucht hield.

De olielamp viel, zwenkte in zijn richting. Een oogwenk later rende George de vier mannen achterna, de reverbère in de hand. Eén straat verder eindigde het dorp en waren er alleen nog velden. Het zou er stikdonker zijn, maar nu was hij voorbereid.

En de gillende vrouw? De burens zouden haar zo meteen wel helpen, dacht George.

Of dat kan hij gedacht hebben. Men kon het hem niet meer vragen. Hij zou het nadien niet kunnen vertellen, een pint heffend in de herberg. George was al zo goed als dood, maar dat wist hij niet. Hij stond op het punt te worden doodgeschoten.

Hij begon nu flink buiten adem te raken. De steken in zijn zij dwongen hem over te gaan op stappen. Hij keek om. In de laatste huizen van de stad was nu her en der licht aangestoken. Hij hoorde ook een verontrustend rumoer, dat op dit uur in Turnhout hoogst zeldzaam, haast onmogelijk mocht worden genoemd. Het krijsen was opgehouden. Was dat goed nieuws?

Hij hield de lamp rechts achter zijn schouder en kneep zijn ogen tot spleetjes. Veel meer dan een fragmentje zandweg zag hij niet in de lichtcirkel. Opnieuw spitste hij de oren. Voetstappen hoorde hij niet, maar wel geruis, een ritmische beweging door struikgewas. Hoe konden die kerels zo snel lopen in het pikdonker? Lampen hadden ze niet bij zich. De weg, wist hij, zat vol onverwachte putten, ergens liep een sloot. Dus hoe...?

Alleen ervaren smokkelaars kenden de nachtelijke Kempen goed genoeg om te blijven rennen ondanks het totale gebrek aan licht, en ondanks het gewicht dat ze torsten. Smokkelaars? Smokkelaars die inbraken?

Hij merkte plots dat hij nog steeds de sabel in de rechterhand had. Met een grom stootte hij het nutteloze ding van zich af en hanneste met de lamp, totdat hij het jachtgeweer van zijn schouder had gekregen en losjes in de hand droeg. Hij probeerde weer te rennen, maar het werd al snel een versneld strompelen. Een leven van gemoeidelijkheid, gezelligheid en gelanterfant als ordehandhaver in een ingeslapen grensstad als Turnhout liet zich niet zomaar rijmen met een nachtelijke achtervolging.

Hij draaide zich om. Turnhout was opeens een stuk verder weg. Hij hoorde het rumoer niet meer, maar voor zich uit was er nog steeds dat ritmische struikgefluister, dat hem aanspoorde om niet op te geven.

Weer waren het zijn oren die hem te hulp kwamen. Ze ving een onderdrukte pijnkreet op en zonder aarzelen veranderde hij van koers, weg van het zandpad, tussen twee struiken door waarvan de takken klauwden naar zijn uniform.

'Au nom de la loi!' riep hij. Deze kans liet hij niet lig-

gen. Binnenkort zou hij te oud zijn voor het werk, en zou de burgemeester hem vervangen. Deze arrestatie, van een blijkbaar gewonde misdadiger die zich trachtte te onttrekken aan de arm der wet, zou de kroon op een carrière zijn. Een waardig afscheid.

De lamp gaf onvoldoende licht om te zien dat achter de volgende struik de grond wegviel. De val was zo plots dat het wel leek alsof iemand hem de put in trok. Een natuurlijk gat in het landschap, haast een soort duinpan. In een flits zag hij iemand op de grond liggen.

De vluchteling was in dezelfde put gevallen als hij nu.

Hij liet lamp en geweer los, om zijn val te breken. Meteen knapte er iets, ter hoogte van de schouders. Iemand – hij, blijkbaar – stootte een rauwe kreet uit. Glas brak. Het enige licht, een kilometer in de omtrek, doofde.

Het verbaasde veldwachter George dat hij zo snel weer in beweging kwam, dat hij zich de knieën onder het lijf trok en om zich heen klauwde. Het geweer, waar was het geweer? Hij snakte naar adem, de adrenaline dreef hem voort, maar de val leek zijn longen volledig te hebben leeggemaakt. Hij wou de man iets toeschreeuwen, pogen om de overhand te krijgen in deze verwarde situatie, maar hij produceerde niet meer dan een gegrom. In het zeer zwakke licht van de maan zag hij een flauwe glans op de loop van het geweer, toen iemand het bij hem vandaan trok.

Een welbekende klik, het spannen van de haan. 'In naam van de wet, val dood, kerel,' hoorde hij. Daarop volgde een vlam met de koude intensiteit van een lage winterzon.

2. De terugkeer

Onbepaalde tijd later schrok hij wakker. Verrast dat hij blijkbaar toch in slaap gesukkeld was. Geschrokken, omdat hij daarbij zijn aandacht had laten verslappen.

Zijn blik schoot omhoog, naar het bagagerek, om te controleren of het schilderij er nog was. Hij bleef kijken, het bruine pakpapier onderzoekend tot hij absolute zekerheid had dat het zijn pakje was. De trein schommelde zacht.

‘Het is beter om het bij u te houden,’ zei het meisje op de bank tegenover hem. ‘Gauwdieven zijn op dit uur niet ongewoon in de trein. En ze werken zonder gerucht.’

Hij zag haar voor het eerst: niet alleen kende hij haar niet, ook had hij haar niet op de trein zien stappen en tegenover hem gaan zitten. Ze kwam min of meer uit het niets.

Hij stak twee vingers in het borstzakje van zijn colbert en voelde het gladde metaal. Vertrouwd, zoals een gewoonte waar je je goed bij voelt. Bidden voor het slapengaan. Een wandeling na het middageten. De krant bij het ontbijt. Terug naar start.

Hij wipte het dekplaatje open, met dezelfde vinger en dezelfde nagel als altijd.

‘Het is halfzes,’ zei het meisje.

Hij schudde het hoofd, met een ongemakkelijke lach. ‘Dit is geen horloge.’ Hij hield het kompas een beetje schuin, zodat ze de naald kon zien. ‘Als ik wakker word kijk ik altijd even naar mijn kompas. . . Het is een gewoonte,’ zei hij, al was dat geen verklaring.

De naald zwenkte, wees het noorden aan en beefde

eventjes op haar verankeringspunt. Ze reden ook min of meer naar dat noorden.

‘We zijn bijna in Antwerpen,’ zei het meisje.

Hij stopte het kompas weg, bekeek haar nu voor het eerst goed. Ze was lang en solide, met een open gezicht. Ze zat op de bank, beschenen door de vuilgele verlichting en de kleuren van het dageinde die door het raam sijpelden, alsof ze in werkelijkheid op een troon zat, rechtop en toch ontspannen. Een lange donkerblonde vlecht lag over haar linkerschouder. Het leek een sjaal. Nee, corrigeerde hij zichzelf, een stola.

Hij nam aan dat hijzelf een heel wat minder koninklijke indruk had gewekt, zo duttend in de trein. Het schommelen had hem in een toestand gebracht waarin hij zich amper bewust was van de tijd die verstreek. Het hoofd tegen het klamme glas geleund liet hij de dingen aan zich voorbijtrekken. Nu en dan trof hem een detail. Een rosse koe, uit haar wei ontsnapt en alleen langs de baan sjokkend. Een wasdraad bij een boerderij, de kieren doorweekt van de regen. Het regende toen hij op de trein was gestapt en als het sindsdien een minuut niet geregend had, dan was dat beslist in zijn halfslaap geweest.

Misschien had ze zelfs wel speeksel uit zijn mond zien lopen.

Schuine bruine strepen liepen over het raam, waarachter de zon dampte in een hemel van saffraan. Het laatste licht van een herfstmiddag. Het leek onwaarschijnlijk dat je de zon terug zou zien voordat de lente begon.

Waarom was hij eigenlijk wakker geworden? De trein

was niet gestopt. De snelheid was ook zeker niet verhoogd. Dus?

Het meisje onderbrak zijn gedachtegang.

‘Op dit uur zitten er veel mensen in de trein die laat gewerkt hebben. Ze vallen in slaap, letten niet op hun spullen. Dat weten de dieven natuurlijk.’

Hij stond op om het pakje uit het rek te nemen, geamuseerd door haar nieuwsgierigheid: ‘Jij laat je niet gauw uit het veld slaan.’

Ze bloosde een beetje bij die opmerking en praatte er meteen overheen. Ze begon te vertellen dat ze in Mechelen was opgestapt. Ze werkte daar, als winkelbediende. Een apotheek, vervolgde ze.

Hij zag haar in zijn verbeelding in de winkel staan, statig als een Mariabeeld, de toonbank veranderend in een altaar. Hij beeldde zich haar in, reikend naar een porseleinen bokaal op een hoog schap, haar arm lang gestrekt, haar lichaam volledig onder controle. Onder tussen voerde ze een gesprek met een klant.

Elke vrijdagavond kwam ze terug naar Antwerpen, met het geld dat ze verdiend had. Haar ouders hadden dat nodig. Kwam hij ook uit Mechelen?

‘Nee,’ zei hij, maar ze was hem voor. ‘Nee hé,’ zei ze, ‘u zat hier al toen ik opstapte.’

‘Een apotheek,’ zei hij, ‘dat is heel precies en verantwoordelijk werk.’

Ze lachte. ‘Oh, maar ik ben bediende. Geen sprake van dat meneer de apotheker mij aan al die dure en gevaarlijke poedertjes laat komen.’

Natuurlijk, dacht hij. Hij had maar wat gezegd, omdat ze blijkbaar in een gesprek gesukkeld waren en dat moest